

Kriskommunikation under Afghanistan-krisen 2021: En analys av Utrikesdepartementets externa kommunikation

Author: Hamid Najafi

Affiliation: Independent Researcher

ORCID: 0009-0001-2133-9148

Abstract

Denna studie analyserar hur Utrikesdepartementet (UD) utformade sin kriskommunikation under den akuta fasen av Afghanistan-krisen i samband med talibanernas maktövertagande i augusti 2021. Syftet är att undersöka hur kommunikationen användes för att informera allmänheten, hantera ansvar och upprätthålla institutionell legitimitet i en humanitärt och säkerhetspolitiskt komplex situation.

Studien bygger på en kvalitativ innehållsanalys av pressmeddelanden, officiella uttalanden, pressträffar och inlägg i sociala medier från perioden 20 augusti–20 september 2021. Analysen utgår från Situational Crisis Communication Theory (SCCT) och kompletteras med perspektiv på stealing thunder, medialisering och digital kriskommunikation.

Resultaten visar att UD huvudsakligen tillämpade en saklig, restriktiv och faktabaserad kommunikationsstrategi i linje med SCCT victim cluster. Samtidigt präglades kommunikationen av ett reaktivt förhållningssätt där medier och sociala medier ofta satte agendan. Detta bidrog till att kommunikationen uppfattades som emotionellt distanserad i förhållande till krisens humanitära dimensioner.

Studien visar att framtida humanitära kriser kan kräva en mer proaktiv, flexibel och emotionellt lyhörd kriskommunikation för att möta publikens förväntningar i ett snabbt föränderligt informationslandskap.

Nyckelord: Kriskommunikation, Afghanistankris, Utrikesdepartementet, Sociala medier

Source: The Guardian

1. Inledning & bakgrund

Talibanernas maktövertagande i Afghanistan i augusti 2021 ledde till en akut och komplex kris med säkerhetspolitiska, humanitära och kommunikativa dimensioner. USA:s och västvärldens snabba tillbakadragande efter avtalet med talibanerna bidrog till att den afghanska statsförvaltningen kollapsade, vilket i sin tur möjliggjorde talibanernas omedelbara maktövertagande. Detta utlöste en politisk och humanitär kris med internationella konsekvenser (Global Conflict Tracker, 2025). Krisen utvecklades snabbt och kännetecknades av ett osäkert informationsläge, där händelser förändrades från timme till timme (Blackwell, 2021, s. 7).

Den snabba utvecklingen skapade stora utmaningar för kriskommunikationen hos både stater och internationella organisationer (Global Conflict Tracker, 2025). I Sverige kom krishanteringen främst att handla om evakueringar, säkerhetsbedömningar och kommunikation med svenska medborgare, lokalanställda afghanska medborgare i behov av skydd. En central aktör i detta arbete var Utrikesdepartementet (UD) (Myndigheten för psykologiskt försvar, 2025). Samtidigt arbetade internationella organisationer såsom FN, EU samt UNHCR och WFP med att kommunicera humanitära behov och risker i en snabbt föränderlig och osäker situation. Arbetet försvårades av motstridiga uppgifter, begränsad tillgång till tillförlitlig information och ett stort behov av snabb och förtroendeskapande kommunikation (Blackwell, 2021, ss. 2–3).

Krisen synliggjorde flera tydliga problem inom kriskommunikation. Ett centralt dilemma handlade om balansen mellan öppenhet och politisk försiktighet. Internationella organisationer behövde informera om humanitära behov utan att samtidigt ge intryck av att legitimera talibanregimen, vilket ofta ledde till försiktiga och ibland oklara budskap. För svenska

myndigheter uppstod även en spänning mellan behovet av att informera allmänheten och begränsningar i vad som kunde kommuniceras av säkerhetsskäl (SOU 2024:92, 2024). Kommunikationsproblemen förstärktes av att olika aktörer, såsom Utrikesdepartementet (UD), Regeringskansliet, EU och FN-organ, använde olika kanaler och uttryckssätt. Detta bidrog till en splittrad lägesbild som gjorde det svårt för mottagarna att förstå situationen, särskilt för afghanska medborgare i utsatta positioner. Samtidigt spreds desinformation snabbt via sociala medier, vilket ytterligare försvårade förtroendet för officiella aktörer i en situation där tydlig och samordnad kommunikation var avgörande men ofta bristfällig (EDMO, 2021).

Mot denna bakgrund framträder krisen i Afghanistan 2021 som ett tydligt exempel på de utmaningar som präglar statlig kriskommunikation i en snabbt föränderlig, medialiserad och säkerhetspolitiskt känslig kontext. Även om flera internationella aktörer var involverade i krishanteringen, fokuserar denna studie på den svenska statens kommunikation, med särskilt fokus på Utrikesdepartementet (UD), som bar huvudansvaret för information, evakueringar och säkerhetsbedömningar gentemot svenska medborgare och lokalanställda. Studien analyserar hur UD:s kriskommunikation utformades under krisens inledande och mest akuta fas, där behovet av snabb, tydlig och förtroendeskapande kommunikation ställdes mot krav på politisk försiktighet och säkerhet.

Analysen utgår från Situational Crisis Communication Theory och kompletteras med begreppet *stealing thunder* (Coombs W. , 2022) samt Yangs (2018) teori om sociala mediers betydelse för kriskommunikation. Studien relaterar även till medialiseringsteori forskning om digital krisdramaturgi samt perspektiv på riskkommunikation och image repair (Sellnow & Seeger , 2021, s. 193).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur svenska myndigheter, med särskilt fokus på Utrikesdepartementet (UD), hanterade kriskommunikativa utmaningar under den akuta fasen av Afghanistan-krisen 2021. Studien analyserar hur UD:s kommunikation användes för att informera, skapa legitimitet och hantera ansvar i en situation präglad av hög osäkerhet, intensiv mediebevakning och ett snabbt förändrat säkerhetsläge, där både statlig trovärdighet och människors liv stod på spel.

Studien vägleds av följande frågeställningar:

1. *Hur kommunicerade Utrikesdepartementet (UD) under den akuta fasen av Afghanistan-krisen 2021, och vilka strategier kan identifieras i relation till SCCT ?*
2. *Hur påverkade sociala medier UD:s kriskommunikation under Afghanistan-krisen 2021?*
3. *Vilken roll spelade mediernas dramatisering av krisen för hur UD utformade sin kommunikationsstrategi?*

2. Metod

Studien genomförs med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys av kommunikationen kring Afghanistan-evakueringen under krisens akuta fas (Ahrne & Svensson, 2022, s. 9). Denna metod är särskilt lämplig eftersom studiens syfte är att förstå hur kriskommunikationen utformades, vilka budskap som förmedlades och vilka kommunikativa strategier som användes. En kvalitativ innehållsanalys möjliggör en fördjupad tolkning av både språkliga och kontextuella dimensioner i det empiriska materialet, och lämpar sig därmed väl för att analysera hur myndigheter och internationella aktörer kommunicerar i komplexa och snabbt föränderliga krissituationer (Ahrne & Svensson, 2022). I enlighet med kvalitativ forskning inom medie- och kommunikationsvetenskap presenteras studiens resultat och analys integrerat, då empirin tolkas fortlöpande i relation till vald teori (Östbye, Knapskog, Hellend, & Larsen, 2004, ss. 64-65).

2.1 Urval av material

Det empiriska materialet består av offentligt tillgängligt kommunikationsmaterial från perioden 20 augusti–20 september 2021, det vill säga tiden då Kabul (Afghanistans huvudstad) föll och evakueringarna pågick som mest intensivt (Ahrne & Svensson, 2022, s. 244). Urvalet avgränsas till denna period eftersom den kännetecknas av hög krisintensitet och ett stort kommunikativt tryck på ansvariga aktörer (Coombs W., 2022, s. 29). Det empiriska materialet omfattar flera typer av primära och sekundära källor. För det första inkluderas pressmeddelanden, officiella uttalanden och pressträffar från Utrikesdepartementet (UD) och Regeringskansliet, liksom inlägg publicerade via UD:s officiella konto på Twitter/X. Vidare ingår kommunikationsmaterial och rapporter från relevanta internationella organisationer, såsom FN-organ (exempelvis UNHCR, WFP och UNICEF) samt EU-kommissionen. Som komplement används även nyhetsrapportering från både svenska och internationella medier för att belysa hur budskapen återges, förstärks eller omtolkas i det offentliga samtalet. Materialet har valts strategiskt för att möjliggöra en bred och fördjupad förståelse av kriskommunikationens dynamik, där samspelet mellan nationella myndigheter, internationella organisationer och medier står i centrum (Coombs W., 2022, ss. 18-19).

2.2 avgränsningar

Studien gör inga anspråk på att bedöma kommunikationens faktiska genomslag eller mottagarnas respons. I stället inriktas analysen på hur kommunikationen utformades, legitimerades och motiverades av de ansvariga aktörerna under krisförloppet. Analysen avgränsas till det svenska Utrikesdepartementet och deras kommunikativa respons under krisen. Skälet till detta är att många svenskar, både civila och tjänstgörande personal, befann sig i Afghanistan vid maktövertagandet,

vilket gjorde Utrikesdepartementet till en central aktör med ett omfattande kommunikationsansvar. Studien fokuserar på perioden 20 augusti till 20 september 2021, men gör även kortare kopplingar till internationella aktörer där detta är nödvändigt för helhetsförståelsen.

3. Resultat & analys

Analysen av kommunikationen under Afghanistan-krisen 2021 visar att svenska myndigheter, i synnerhet Utrikesdepartementet (UD), i stor utsträckning agerade i linje med etablerade teorier om kriskommunikation. Samtidigt präglades kommunikationen av betydande mediala, strukturella och emotionella utmaningar som påverkade både strategiernas utformning och hur de uppfattades av allmänheten (SOU 2024:92, 2024).

3.1 UD:s kriskommunikation i och SCCT

Utifrån Situational Crisis Communication Theory (SCCT) kan Sverige och UD placeras i det så kallade *victim cluster*, där organisationen betraktas som en aktör utan direkt ansvar för krisens uppkomst (Coombs, 2022, s. 180). Krisen orsakades primärt av talibanernas maktövertagande samt USA:s beslut att avsluta sin militära närvaro i Afghanistan, faktorer som låg utanför Sveriges kontroll (Global Conflict Tracker, 2025). Enligt SCCT valde UD en huvudsakligen saklig, restriktiv och faktabaserad kommunikationsstrategi. Kommunikationen betonade vad myndigheten kunde och inte kunde göra, samt vilka risker och begränsningar som förelåg i evakueringsarbetet. Strategin bidrog till att bevara institutionell trovärdighet och undvika att skapa orealistiska förväntningar på statens handlingsförmåga. Samtidigt visar analysen att denna återhållsamhet i en akut humanitär kris uppfattades som känslomässigt otillräcklig av delar av publiken, särskilt av personer i direkt utsatthet som efterfrågade tydligare empati och mer personligt formulerade besked (Coombs, 2022, s. 38).

3.2 Reaktiv kommunikation & Stealing Thunder

Vidare visar resultaten att UD i flera avseende hamnade i ett reaktivt kommunikationsläge. Mediernas snabba och intensiva rapportering innebar att myndigheten ofta inte hann kommunicera före dem. Detta kan förstås genom teorin om *Stealing Thunder*, där krisens narrativ i stor utsträckning formas av externa aktörer när organisationen inte är först med informationen (Coombs, 2022, ss. 182, 212). Konsekvensen blev att UD i hög grad tvingades bemöta kritik och krav i efterhand, snarare än att proaktivt rama in händelserna och förklara de strukturella och logistiska begränsningar som präglade evakueringarna. Detta försvagade myndighetens möjlighet att påverka hur ansvar, tempo och handlingsutrymme uppfattades av allmänheten. Samtidigt

illustrerar detta hur även aktörer utan formellt ansvar kan hamna under starkt kommunikativt tryck i krissituationer med hög medieintensitet (Yang, 2018, s. 92).

3.3 Sociala medier och kriskommunikationen

Analysen visar att sociala medier spelade en central roll i att accelerera krisens dynamik och påverka UD:s kommunikationsstrategi. Plattformarnas krav på kontinuerliga och omedelbara uppdateringar försvårade möjligheten att upprätthålla långsiktigt sammanhängande budskap. Den snabba informationsspridningen ökade risken för fragmentering och bidrog till att kommunikationen upplevdes som osammanhängande och otillräcklig, trots att den i sak ofta var korrekt (Sellnow & Seeger, 2021, ss. 194–195). Sociala medier förstärkte därmed ett reaktivt kommunikationsmönster, där UD i större utsträckning svarade på publikens och mediernas krav än styrde kommunikationen strategiskt. Balansen mellan korrekthet, konsekvens och empati blev särskilt svår att upprätthålla i ett medielandskap där känslomässiga reaktioner och individuella berättelser snabbt fick stort genomslag (Coombs W. , 2022, s. 169).

3.4 Mediernas dramatisering och publikens förväntningar

Mediernas visuella och dramaturgiska gestaltning av Afghanistan-krisen spelade en avgörande roll för hur UD:s kommunikation uppfattades. Bilder av kaotiska evakueringar, civila i desperation och flygplansscener från Kabul skapade en stark emotionell berättelse som ökade publikens krav på snabba lösningar och tydliga besked (Coombs, 2022, s. 179). Analysen visar ett tydligt gap mellan UD:s sakliga och administrativa framtoning och publikens behov av emotionell vägledning och moraliskt stöd. Detta gap förstärktes av medielogiken, där komplexa processer reducerades till tydliga konflikter, ansvarsfördelningar och tidsramar (Eriksson, 2018, s. 533). I jämförelse använde internationella organisationer oftare emotionella uttryck och konkreta exempel på mänskligt lidande, vilket bidrog till ökat engagemang och mobilisering av humanitärt stöd. Detta illustrerar en grundläggande spänning mellan institutionell saklighet och behovet av emotionell närhet i humanitära kriser (Coombs, 2022, s. 215).

3.5 Riskkommunikation och transparens

Riskkommunikationen under krisen präglades av relativt hög grad av transparens kring osäkerheter, risker och begränsningar. Svenska myndigheter var tydliga med vilka faror som förelåg och vilka möjligheter som faktiskt existerade (Coombs, 2022, s. 188). Samtidigt uppfattades kommunikationen ofta som teknisk och distanserad, vilket i kombination med krisens emotionella intensitet bidrog till frustration och misstro hos vissa mottagare (Eriksson, 2024).

Sammanfattningsvis visar analysen att UD:s kriskommunikation under Afghanistan-krisen 2021 var teoretiskt välgrundad och i stora delar förenlig med SCCT. I praktiken utmanades strategierna dock av sociala medier, medialisering och publikens starka emotionella förväntningar. Krisen illustrerar hur balansen mellan trovärdighet, empati och handlingskraft blir avgörande i humanitära kriser, även för aktörer som saknar formellt ansvar för krisens uppkomst (Coombs W., 2022, ss. 143,184).

4. Diskussion & slutsats

Denna studie visar att Utrikesdepartementets (UD) kriskommunikation under den akuta fasen av Afghanistan-krisen 2021 präglades av en lugn, saklig och försiktig kommunikationsstil. I linje med Situational Crisis Communication Theory (SCCT) framstår denna strategi som lämplig i en situation där organisationen i huvudsak kan betraktas som ett offer snarare än ansvarig för krisens uppkomst (Coombs W., 2022, s. 180). Genom att betona faktabaserad information, tydlig ansvarsfördelning och transparens kring begränsningar bidrog kommunikationen till att upprätthålla institutionell trovärdighet och legitimitet (Svt Nyheter, 2021). Samtidigt visar studiens resultat att denna kommunikationsstrategi hade tydliga begränsningar i relation till krisens humanitära och emotionella karaktär. I en situation präglad av akut mänskligt lidande och stor osäkerhet uppfattades den restriktiva och procedurorienterade kommunikationen av delar av publiken som otillräcklig och i vissa fall bristande i empati. Detta skapade ett avstånd mellan myndighetens kommunikation och publikens behov av känslomässigt stöd och vägledning. Mediernas rapportering, som i hög grad präglades av starka bilder och dramatiska berättelser, förstärkte denna kontrast och ökade krisens emotionella intensitet (Sellnow & Seeger, 2021, ss. 192–193). Sociala medier hade en avgörande påverkan på UD:s kriskommunikation genom att intensifiera krisens tempo och skapa krav på kontinuerlig realtidsinformation. Den snabba spridningen av information, rykten och visuella vittnesmål placerade myndigheten i ett reaktivt kommunikationsläge, där händelseutvecklingen ofta gick snabbare än möjligheten att formulera sammanhängande och strategiskt genomtänkta budskap. Detta kan förstås utifrån den digitala krisens logik, där omedelbarhet och transparens ställs mot behovet av korrekt och verifierad information (Yang, 2018, s. 67). I detta sammanhang förlorade UD delvis initiativet i kommunikationen, vilket kan kopplas till Stealing Thunder-teorin, där förlusten av det kommunikativa förstahandsinitiativet begränsar organisationens möjligheter att påverka krisens narrativ (Coombs W., 2022, s. 160).

Studien visar även att olika aktörer i krisen använde skilda kommunikationsstrategier, vilket belyser hur kriskommunikation formas av organisatoriska roller snarare än enbart av krisens karaktär. Internationella organisationer och humanitära aktörer använde en mer emotionell och mobiliserande kommunikation, vilket visade sig effektivt för att väcka engagemang och synliggöra humanitära behov (Blackwell, 2021, s. 14). En sådan kommunikationsstil är dock svår

att fullt ut tillämpa för statliga aktörer, som är bundna av diplomatiska, juridiska och institutionella krav. Detta understryker hur myndigheters kommunikativa handlingsutrymme är strukturellt begränsat (Yang, 2018, s. 59). Mediernas dramatisering och visuella gestaltning av Afghanistan-krisen spelade en central roll för hur UD:s kommunikationsstrategi uppfattades och utmanades. Medielogiken förstärkte krisens emotionella laddning och ökade publikens förväntningar på snabba, tydliga och handlingskraftiga besked (Coombs W., 2022). Detta skapade ett tydligt gap mellan myndighetens sakliga och långsamma beslutsprocesser och publikens behov av emotionell trygghet och moraliskt ställningstagande (Svt Nyheter, 2021).

Avslutningsvis visar studien att UD:s kriskommunikation var teoretiskt välgrundad och följde flera centrala principer för offentlig kriskommunikation, såsom tydlighet, ansvarstagande och fokus på lösningar (SOU 2024:92, 2024). Utmaningen låg inte främst i kommunikationen som sådan, utan i timing och anpassningen till ett snabbt, digitalt och emotionellt informationslandskap. Resultaten indikerar att framtida kriskommunikation i liknande humanitära kriser kan behöva utvecklas mot en mer flexibel och proaktiv strategi, utan att ge avkall på kraven på saklighet, rättssäkerhet och ansvar som präglar offentlig kommunikation (Sveriges riksdag, 2021). Afghanistan-krisen illustrerar därmed hur kriskommunikation i globala och humanitära sammanhang inte enbart fungerar som ett verktyg för informationsspridning, utan också som en central faktor i hur ansvar, handlingsutrymme och institutionell legitimitet formas i realtid (Svt Nyheter, 2021).

5. Litteraturförteckning

Östbye, H., Knapskog, K., Hellend, K., & Larsen, L. O. (2004). Metodbok för medievetenskap. Malmö: Liber AB.

Ahrne, G., & Svensson, P. (2022). Kvalitativa metoder. Stockholm: Liber AB.

Blackwell, W. (2021). Theorizing Crisis Communication. Florida, Michigan: Timothy L. Sellnow, Matthew W. Seeger.

CNN. (den 02 December 2025). CNN World. Hämtat från CNN.com: <https://edition.cnn.com/2021/08/16/middleeast/kabul-afghanistan-withdrawal-taliban-intl>

Coombs, W. (2022). Ongoing Crisis Communication. Planning, managing and responding (Sixth uppl.). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, Melbourne: Sage.

Coombs, W., Holladay, S., & Claesys, A.-S. (2016). Debunking the myth of denial's effectiveness in crisis communication: context matters. Journal of Communication Management, 20, ss. 381-395.

EDMO. (den 23 09 2021). How disinformation exploited the Afghan Crisis. Hämtat från edmo.eu: <https://edmo.eu/publications/how-disinformation-exploited-the-afghan-crisis/>

Eriksson, M. (den 30 8 2018). International Journal of Strategic Communication. Routledge Taylor & Francis Group, 12, ss. 525-551.

Eriksson, T. (den 18 12 2024). Afghanistan-evakueringen var ett pinsamt svek. Hämtat från [dagensarena.se](https://www.dagensarena.se/essa/afghanistan-evakueringen-var-ett-pinsamt-svek/): <https://www.dagensarena.se/essa/afghanistan-evakueringen-var-ett-pinsamt-svek/>

Försvarsmakten. (den 3 September 2021). Evacuation from Afghanistan Completed. Hämtat från [forsvarsmakten.se](https://www.forsvarsmakten.se/en/news/2021/09/evacuation-from-afghanistan-completed/): <https://www.forsvarsmakten.se/en/news/2021/09/evacuation-from-afghanistan-completed/>

Froste, E. (den 01 07 2024). Ingen vacker bild av den svenska evakueringen. Hämtat från [sak.se](https://sak.se/aktuellt/ingen-vacker-bild-av-den-svenska-evakueringen/): <https://sak.se/aktuellt/ingen-vacker-bild-av-den-svenska-evakueringen/>

Global Conflict Tracker. (den 09 10 2025). Instability in Afghanistan. Hämtat från cfr.org:
<https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/war-afghanistan>

government Offices of Sweden. (den 27 08 2021). Sweden's engagement in Afghanistan. Hämtat från government.se: <https://www.government.se/articles/2021/08/swedens-engagement-in-afghanistan/>

Manias-Munoz, I., & Reber , B. (2022). Current Issues of Social Media and Crisis Communication. New York: Routledge.

Myndigheten för psykologisk försvar. (den 07 03 2025). kriskommunikation. Hämtat från mpf.se:
<https://mpf.se/kunskap-och-stod/formageportalen/forebygga/kriskommunikation?.com>

Regeringskansliet. (den 25 08 2021). Sveriges engagemang för Afghanistan. Hämtat från regeringen.se: <https://www.regeringen.se/artiklar/2021/08/sveriges-engagemang-for-afghanistan/>

Sellnow , T., & Seeger , M. (2021). Theories about Social Media and Crisis Communication. John wiley & sons.

SOU 2024:92. (den 18 12 2024). Sweden in Afghanistan 2001–2021 Experiences and Lessons Learned. Hämtat från government.se: <https://www.government.se/legal-documents/2024/12/sweden-in-afghanistan-20012021--experiences-and-lessons-learned/>

Swedish Ministry for Foreign Affairs. (den 27 08 2021). facebook. Hämtat från facebook.com:
<https://www.facebook.com/SweMFA/photos/a.291483764378112/1697839570409184/>

Sveriges Riksdag. (den 27 10 2021). Den svenska evakueringsinsatsen i Afghanistan. Hämtat från riksdagen.se: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skriftlig-fraga/den-svenska-evakueringsinsatsen-i-afghanistan_h911289/

Svt Nyheter. (den 20 08 2021). Svenskar erbjuds evakuering – från Kabuls flygplats. Hämtat från svt.se: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/svenskar-erbjuds-evakuering-fran-kabuls-flygplats>

Svt Nyheter. (den 17 08 2021). Sveriges ambassad i Kabul evakueras med omedelbar verkan.
Hämtat från svt.se: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/svenska-regeringen-haller-presstraff-om-afghanistan>

The Guardian . (den 23 November 2025). The Guardian. Hämtat från theguardian.com:
<https://www.theguardian.com/us-news/2021/aug/21/after-the-chaos-in-kabul-is-the-american-century-over>

Yang, C. (den 01 3 2018). How Social Media Is Changing Crisis Communication Strategies:
Evidence from the Updated Literature . journal of Contingencies and Crisis Management.